

บทที่ ๔

ลีลาและความงามของร้อยกรอง

ลีลาของร้อยกรอง

ร้อยกรองมีลีลาแตกต่างไปจากร้อยแก้วที่สำคัญคือถ้อยคำ ถ้อยคำที่ใช้ในบทร้อยกรองนั้นอาจเรียกว่าภาษากวี เพราะเป็นถ้อยคำที่มีความหมายอย่างเข้มข้น มีเสียงสัมผัสที่ไพเราะ ที่เป็นดังนั้นก็ด้วยเหตุว่าร้อยแก้วเป็นเรื่องชวนให้คิด ให้บังเกิดความรู้อย่างเข้าใจ แต่ร้อยกรองมุ่งให้เกิดความรู้สึกและอารมณ์สะเทือนใจ นอกจากนี้ลีลาของร้อยกรองยังประกอบไปด้วยจังหวะเช่นเดียวกับจังหวะของดนตรี ซึ่งมีการเว้นระยะทอดเสียงที่ห่างตามความรู้สึกของผู้แต่ง มีรูปลักษณะประโยคที่ไม่ชัดเจนเหมือนร้อยแก้วเพราะไม่เรียงลำดับคำเหมือนร้อยแก้ว และยังมีการตัดคำ ละบุพพท ละสันธานได้อีกด้วย ดังนั้นร้อยกรองจึงมีลีลาโดยเฉพาะเรียกว่า ลีลาของร้อยกรอง ขอให้สังเกตลีลาของร้อยกรองซึ่งยกมาเปรียบเทียบกับร้อยแก้ว ดังต่อไปนี้

ร้อยแก้ว

“ขั้วรถพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือรถไฟสำหรับใช้ทางไกล ไปได้ตลอดทุกหัวเมืองที่อยู่เกาะเกรตบริติช ทางรถไฟนั้นทำด้วยเหล็กเป็นทางตรง ถ้าถึงภูเขา ก็เจาะเป็นอุโมงค์ตลอดไปจนข้างโน้น ที่เป็นเนินต่ำ ๆ ก็ตัดเนินลงเป็นทางราบเสมอดิน ถ้าถึงแม่น้ำหรือลำคลองก็ก่อสร้างสะพานศิลาข้าม ถ้าเป็นลุ่มก็ถมขึ้นให้ดอนเสมอ แล้วทำเป็นสองทางบ้าง สี่ทางบ้าง เคียงกัน ทางรถไฟทางหนึ่ง ทางรถมาทางหนึ่ง”

(จดหมายเหตุของหม่อมราชวงศ์)

ร้อยกรอง

๑ รวบรวมข้อก้อย่างสำอองเอี่ยม
ไม่พักเทียมสัตว์สิ่งหว้างออกปริด
ค้อรถไฟไซ้สันทุกถิ่นทิศ
ในแวงแคว้นแดนอังกฤษหนทางไกล
หนทางที่รถเดินดำเนินนั้น
ทำด้วยเหล็กหล่อมันไม่หวั่นไหว
ดูตรงลั่วแลลึกลับไป
ถึงเขาใหญ่เจาะตลอดตลอดวง
ถ้าเนินต่ำตัดปราบให้ราบรื่น
เสมอพื้นดินล่างเหมือนทางหลวง
ถึงแม่น้ำลำธารธารทั้งปวง
จะข้ามห้วงนทีมีสะพาน
ล้วนก่อด้วยศิลาคูหาแน่น
ให้รถแล่นล่องพันชลสถาน
ถ้าที่หลุมลุ่มไกลไม่ได้การ
ก็คิดอ่านทุ่มถมพอสมควร
แล้วทำรางวางเรียงแต่เพียงสอง
บางเจ้าของนั้นก็ถึงสี่ถัน
ทางที่ไปมิได้จรกลับย้อนทวน
ทางที่มามาล้วนไม่มีไป

(นิราศลอนดอน)

ร้อยแก้ว

“ข้างทั้งสองเชือกต่างจู่โจมเข้าปะทะกันกษัตริย์ทั้งสองก็ทรงชูด้ามง้าวพร้อมทั้งขับพลถล่มอย่างว่องไวเหลือเกิน ฝ่ายความญ้างก็พยายามไสข้างให้เข้าต่อสู้กันในสนามรบ ภาพของสองกษัตริย์ซึ่งกำลังขับเคี่ยวกันนั้นนำคูดึงนักเปรียบได้กับพระอินทร์กับท้าวไพจิตราสูร หรือพระรามกับทศกัณฐ์กระทำศึกกันจะหากษัตริย์จากแคว้นแคว้นใดมาเปรียบเทียบไม่ได้เลย”

ร้อยกรอง

๑ สองโจมสองจู่จ้วง	บารู
สองขัตติยะสองชู	เชิดคำ
กระลิ่งกระลอกคู	ไวว่อง นึกนา
ความญ้างคชแข่งคำ	เช่นเขี้ยวในสนาม
๑ งามสองสุริยราชสี	เลอพิศ นาพ่อ
ฟ้างพัชรินทรไพจิตร	ศึกสร้าง
ฤาษณ์เริ่มรณฤทธิ	รบราพณ์ แลฤ
ทุกเทศทุกทิศอ้าง	อินไทไปเทียม

(ลิลิตตะเลงพ่าย)

ความงามของร้อยกรอง

ลีลาของร้อยกรองแตกต่างกับลีลาของร้อยแก้ว ฉะนั้น ความงามของร้อยกรองก็ย่อมจะไม่เหมือนกับ ความงามของร้อยแก้ว ฉะนั้น ความงามของร้อยกรองเป็นอย่างไรเป็นเรื่องที่ควรทราบอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากผู้แต่งร้อยกรองไม่ทราบความงามของร้อยกรองเสียแล้ว ก็ยากที่จะแต่งร้อยกรองให้เกิดความงามขึ้นมาได้

บทร้อยกรองที่ได้รับการยกย่องกันว่าดีว่างาม คือมีทั้งความไพเราะและ ความซาบซึ้งประทับใจนั้น ย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติหลายประการ ซึ่งสอดคล้องกับลีลาของร้อยกรอง คุณสมบัติเหล่านี้ถือว่าเป็นองค์ประกอบแห่งความงามของร้อยกรอง ซึ่งได้แก่

๑. คำที่เลือกสรรใช้

ดังที่กล่าวแล้วว่าภาษากวีเป็นถ้อยคำที่มีความหมายเข้มข้น ดังนั้นคำที่ใช้ในบทร้อยกรองทั่ว ๆ ไปจึงมีไว้คำพ้อง ๆ ธรรมดาสามัญ แต่เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งสะท้อนอารมณ์หรือสูงส่ง มีสง่าด้วยรูปและเสียงเป็นพิเศษ ยกตัวอย่างเช่น

—คำเรียกหญิงที่รัก ใช้ว่า แก้วกับอก แก้วกับตน เขาวมาลัย ฯลฯ

—คำเรียกท้องฟ้า ใช้ว่า ทิฆัมพร นภาลย์ เวหาส ฯลฯ

—คำเรียกพระพุทธองค์ ใช้ว่า พระสรรเพชญ์ พระชินวร พระพิชิต-มาร ฯลฯ

—คำเรียกพระมหากษัตริย์ ใช้ว่า ภูษเรศร์ นโรดม นฤเบศร์ ฯลฯ

คำที่นำมาใช้ในร้อยกรองจะต้องผ่านการเลือกสรรมาเป็นอย่างดี และจำเป็นจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและลักษณะของร้อยกรองแต่ละชนิดด้วย จริงอยู่ คำไทยเป็นคำที่เข้าใจได้ง่ายกว่าคำภาษาอื่น เช่น บาลี สันสกฤต เขมร ฯลฯ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าต้องใช้คำไทยในบทร้อยกรองทุกเรื่องทุกชนิด บทร้อยกรองบางเรื่องบางชนิดก็จำเป็นต้องใช้คำภาษาอื่น^(๑) อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะใช้คำชนิดใด จะต้องเลือกให้ดีทั้งสิ้น และจะต้องไม่ลืม

(๑) ในหนังสืออนันตวิภาคกล่าววว่า กวีนิยมใช้คำในพยางค์ทั้ง ๔ คือ สยามพากย์ กัมพูชาพากย์ ชาวพากย์ มคธพากย์ สันสกฤตพากย์ สิงหลพากย์ ทริภุญไชยพากย์ และ ภูกามพากย์กับเตลงพากย์

ความหมายของร้อยกรองที่ว่า “คำที่จัดไว้ดีแล้ว จัดไว้ดีแล้ว จัดไว้ดีแล้ว ในรูปแบบที่ดี”

ขอให้ลองสังเกตคำในบทร้อยกรองต่อไปนี้ว่า กวีเลือกมาใช้ได้เหมาะสมเพียงไร

๑ เจ้าลิมนอนซ่อนพุ่มกระทุ่มคำ
เค็ดโอบนอนซ่อนน้ำที่ไรผ้าย
เจ้าอยากหมากอยู่ในปากพี่ยังคาย
แขนซ้ายคอดแล้วเพราะหนุนนอน
(ขุนช้างขุนแผน)

๒ ลงกาเป็นสองเมืองหรือ
ให้น้องแล้วจะร้อมมาให้พี่
ลวงได้แต่มีงไอ้อปรีดิ์
กุนมได้เชอพัง
(รามเกียรติ์)

๓ แม้มียกพลไกรไปช่วย
ถึงเรม้วยก็อย่ามาดูผี
อย่าดูทั้งเปลวอัคคี
แต่วันนี้ขาดกันจนวันตาย
(อิเหนา)

๔ สุดสายนี้้นตาที่แม่จะตามไปเส็งแล สุดโสดแล้วที่แม่จะ
ขับทราบฟังสำเนียง สุดสุรเสียงที่แม่จะว่าเวียกพิไรร้อง สุดพี่เท่าที่แม่จะเียง
ย่องยกย่างลงเหยียบดิน ก็สุดสิ้นสุดปัญญาสุดหาสุดค้นเห็นสุดคิด
(มหาเวสสันดรชาดก)

๒. เสียงเสนาะ

เสียงเสนาะเป็นคุณสมบัติสำคัญที่จะทำให้ร้อยกรองนั้น ๆ ดงามในความ
รู้สึกของผู้อ่าน ถ้าจะเปรียบเทียบเสียงเสนาะของร้อยกรองกับเสียงไพเราะของ
ดนตรีแล้วคงไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก หากแต่ว่าเสียงเสนาะของร้อยกรองมีขึ้น
ได้ด้วย

๒.๑ สัมผัส ร้อยกรองมีทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษรดังที่ได้
กล่าวมาแล้วในบทก่อน เสียงสัมผัสเหล่านี้ทำให้เกิดความคล้องจองกันอันเป็น
ความงามแห่งหนึ่งของร้อยกรอง แต่การให้คำสัมผัสกันนั้นก็จะต้องมีวิธีเช่นเดียว
กัน เป็นต้นว่าจะให้สัมผัสที่ใด ใช้สัมผัสชนิดไหน และมากน้อยเพียงไร
ร้อยกรองที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ ล้วนแล้วแต่มีความงามในด้านการใช้สัมผัสทั้งสิ้น

๑ สาวสนมสนองนาถไต้   ทูลสาร
พระจักรจากสถาน   ถิ่นท้าว
เสด็จแดนทวารันตาร   ไตรราช เสนอนา
ฤาพระรานเสน่ห์ร้าว   ค่วนร้างแรมโฉน
(ลิลิตตะเลงพ่าย)

๑ แสนวิคคอกเอี่ยมอ่าววัง   ในทุ่งกว้างเห็นแต่แหมมแหมมสลดอน
จันดึกดาวพร่างพร่างกลางอัมพร   กะเรียนร้อนร้องก้องเมื่อสองยาม
ทั้งกบเขียดเกรียดกรีดจิ้งหรีดเรอ   พระพายเฉื่อยฉิวฉิวหวิหวิหวาม
วังเวงจิตคึดคะนึ่งรำพึงความ   ถึงเมื่อยามยังอุดมโสมนัส
(นิราศภูเขาทอง)

๑ รวีร์วจันทร์แจ่มฟ้า	เหมือนภักตราหน้านวลผจง
สูงสวยรววยรูปทรง	ส่งสีเจ้าเท่าสีจันทร์
เอวอ่อนช้อ่อนองค์	โฉมองค์ทรงสาวสวรรค์
หาไหนไม่เทียมทัน	ขวัญเนตรพินนารัก
	(กายย์เห่เรือ)

๑ เชิงบัวทม์พระปัญชรเขป็จ	มุขเด็ก็พราวพลอย
เพดานกัศารกพะพรอย	พิศเพียงนภาพลาม
สิงหาสน์จรูญจตุร मुख	บมิแผกพิมานงาม
พินภาพอำพนพิพิธตาม	ตะละเนืองพนังนอง
	(อิลราชคำฉันท์)

๒.๒ ลีลาตั้งหวะ หมายถึงช่วงเช้าที่มีผลทำให้เสียงอ่อนเนิบ หรือ คึกคัก กระชั้นกระซาก กระแทกกระทัน ลีลาตั้งหวะซึ่งถ้อยวางดงามนั้นจะต้อง สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง เช่นตอนใดต้องการแสดงอารมณ์รุนแรง ลีลาตั้งหวะ จะต้องเร่งเร็ว กระแทกกระทัน ดังตัวอย่างซึ่งเป็นตอนที่ตัวละครโกรธ

๑ เอออูเหม่นะมิงชีข้างกระไร ทูทาสฤๅลณะนี้ไฉน ก็มาเป็น
ศึกก็ยังมีถึงและมิงก็ยังมีเห็น จะน้อยจะมากจะขากจะเย็น ประ-
การใด

อวดฉลาดและคาดแกลงเพราะใจ ขยาดขยั้นมิทันอะไร ก็หมิ่นกู
(สามัคคีเภทคำฉันท์)

จะสังเกตเห็นว่าลีลาตั้งหวะอันเกิดจากเสียงหนักเบา มีลักษณะกระแทก กระทันสมอารมณ์โกรธ ส่วนตัวอย่างต่อไปนี้ เป็นร้อยกรองที่มีลีลาตั้งหวะ เนิบนุ่ม ระทระทวยต่างไปจากตัวอย่างแรกอย่างเห็นได้ชัด

ถ้าความเอ๋ยจะคว่นไปก่อนแล้ว	ทั้งเกิดแก้วพิภุลงสู่สนสี่
จะโรยร้างห่างสิ้นกลิ่นมาลี	จำปีเอ๋ยก็บ่จะมาพบ
ที่มีกลิ่นก็จะกลายหายหอม	จะพลอยครอมเหือดสิ้นกลิ่นมรดก
ที่มีดอกก็จะวายระกายครบ	จะเหี่ยวแห้งเขาชบสลดไป
คั่นน้อยน้อยถูกย้อยระยะย้าคี่	คังแค่นี้จะไปชมคั่นไม้ใหญ่
จะทิ้งเรือนไปร้างอยู่กลางไพร	บุ่งร่านรินไรจะคอมคาย
รากไม้จะค้างหมอนนอนอนาถ	คาวคานจะค้างได้นำใจหาย
ลงบันไดใจเขียนจะขาดตาย	น้ำคาวคกกระจายพรั่งพรายลง

(ชุนข้างชุนแผน)

๒.๓ การเลี่ยนเสียงธรรมชาติ ถ้าหากเราสามารถสอดใส่คำที่มีเสียงเลี่ยนธรรมชาติลงในบทหรือกรองได้อย่างเหมาะสมแล้ว ก็จะทำให้ผู้อ่านเข้าถึงหรือใกล้ชิดกับการพรรณนานั้น ๆ มากยิ่งขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ เนื้อเพลงเขมรไทยโขกซึ่งรู้จักกันดี เสียงน้ำไหลจอกโครม ๆ หรือเสียงนกยูงร้องกระโคงโงง ๆ นั้น ทำให้ผู้ฟังได้บรรยากาศและเกิดจินตนาการซึ่งใกล้ชิดกับสภาพธรรมชาติเป็นอย่างมาก ขอให้ลองสังเกตตัวอย่างต่อไปนี้แล้วจะรู้ดีกว่า การเลี่ยนเสียงธรรมชาติช่วยให้บทหรือกรองมีความงามเพิ่มขึ้น

● กลองทองคำคุ้มควม	เดินเวียง
ท่าคะเต็งเต็งเสียง	คุ้มควม
เสียงปรีเวอยเพียง	การเวก
แตรนั้แตรนั้แตรฝรั่ง	หู้หู้เสียงสังข์

(ภาพห่อโคลงประพาสธารทองแดง)

<p>๑ สังกะเจียบเขียบเขินทุกเส้นหญ้า ไม่เห็นหนคันไม้พระไทรคริม ทั้งปรตผีแก้วแก้วแว้วหวัด เสียงหงษ์ กิ่งไทรเรไรร้อง</p>	<p>แต่สัตว์ป่าปี่บ้องก้องกระหิม เสียงงม้งเงาไม้พระไทรคณอง จิ้งหรีดกรัดกรัดเกลียวเสี้ยวสยง แม่ม่ายล่องในเพราะเสนาะใน (นีราศพระประธม)</p>
---	---

๒.๔ การเล่นคำ หมายถึงการซ้ำคำ ซ้ำความ ซ้ำอักษร เป็นกลวิธีที่ให้ความไพเราะค่านเสียงอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะช่วยให้เกิดเสียงเสนาะแล้วส่วนมากยังมีความหมายที่ลึกซึ้งกินใจอีกด้วย กวีทุกยุคทุกสมัยนิยมใช้การเล่นคำเสริมสร้างความงามให้กับบทหรือกรองของตนเองอยู่เสมอ ขอให้สังเกตตัวอย่าง

<p>๑ นवलจันทร์เป็นนวลจริง คางเบือนเบือนหน้ามา</p>	<p>เจ้างามพริ้งขึงนวลปลา ไม่งามเท่าเจ้าเบือนชาย</p>
---	---

๑๑๑

<p>๑ แก้มซ้ำซ้ำใครต้อง ปลาทุกทุกซอกกรม</p>	<p>อันแก้มน้องซ้ำเพราะชม เหมือนทุกซัพทจากนาง (กาพย์เห่เรือ)</p>
--	---

<p>๑ สายหยุดหยุดกลิ้งฟุ้ง สายบ่หยุดเสน่ห์หาย กิ้งกิ้งวันวาย ถวิลทุกขบค้ำเช้า</p>	<p>ขามสาย ห่างเศร้า รงเทวษ รแม่ หยุดได้นันโต (ลิลิตตะเลงพ่าย)</p>
--	---

พระลอเสด็จลี้ลา ชมพฤษาหลายหลาก สองปลากแห้วข้างทาง ขาง
จับยางชมฝูง บุงจับบุงยั่วเย้า เปล้าจับเปล้าแปลกหมู่ กระสาสู่กระสัง รังเวียง
รังรังนาน ไก่คราญไต่หงอนไก่ ไผ่จับไผ่คู่คลอ ตอดตอจับไม้ตอด คันคา
ลอคพงกา ๑ ล ๓

(ลิลิตพระลอ)

๓. ความหมายอันลึกซึ้งกนใจ

ความหมายอันลึกซึ้งกนใจของบทร้อยกรอง เป็นอำนาจหรือพลังสำคัญของ
ของบทร้อยกรองนั้น ๆ เพราะเป็นสิ่งสร้างสรรค์ด้านอารมณ์หลายประการ เช่น
การเนกภาพในจิตให้แลเห็นและรู้สึกร่วมด้วยจินตนาการ การชักชวนให้สังเกต
และชื่นชมแม้ในสิ่งเล็กน้อยในชีวิต การสร้างอารมณ์อันประณีตละเอียดอ่อน
และการชักนำไปให้เกิดความคิดต่าง ๆ อันเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ และสิ่ง
แวดล้อม เป็นต้น ความหมายอันลึกซึ้งของร้อยกรองเกิดขึ้นจากกลวิธีการแต่ง
ดังต่อไปนี้

๓.๑ การใช้ กวีโวหาร คือการใช้ ชั้นเชิง ในการแต่งให้มีรสของถ้อยคำ
ลึกซึ้งกนใจโดยมุ่งเอาความรู้สึกด้านอารมณ์เป็นสำคัญ โบราณแบ่งกวีโวหาร
ออกเป็น ๔ พวก คือ เสาวรสนี (บทชมโฉม) นารีปราโมทย์ (บทโอ้อวม)
พิโรธวาที (บทดุดพ้อต่อว่า) และศัลลาบัณฑิต (บทคว่ำครวญ) กวีโวหาร
ดังกล่าว มีการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑.๑ การอุปมาอุปไมย คือการกล่าวเปรียบเทียบให้เห็นและ
รู้สึกชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าคำอธิบายตามธรรมดา ตัวอย่างเช่น

๑ เดือนจรัสโคมแจ่มฟ้า ผิบได้เห็นหน้า ลอราช ไซรัค
เดือนดจแล

(ลิลิตพระลอ)

๓.๑.๒ การใช้สัญลักษณ์ คือการเอาสิ่งที่เป็นรูปธรรมแทนสิ่งที่เป็นนามธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจได้กว้างขวางลึกซึ้งโดยไม่ต้องใช้คำอธิบายเลยก็ได้ เช่น ขุนแผนรังเกียจความไม่บริสุทธิ์ของนางพิม เพราะเคยตกไปเป็นของขุนช้าง เมื่ออยู่ใกล้ชนิดนางคราวใดก็ให้รู้สึก “เหมือนกินน้ำเห็นปลิงทุกสิ่งไป” ดังนี้ เป็นต้น

๓.๑.๓ การกล่าวเกินจริง กวีนิยมบรรยายหรือพรรณนาโดยใช้โวหารซึ่งจะนำเอาความจริงมาจับไม่ได้ เพราะเกินความจริง แต่ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ร้อยกรองเกิดความงาม ตัวอย่างเช่น

๑ เอียงอกเทออกอ้อ อวดองค์ อรเอษ
เมรุขุบสมุทรดินลง เลขแต้ม
อากาศจักรพรรจง จารึก พอฤ
โถมแม่หยาดฟ้าแยม อยู่ร้อนฤเห็น

(นิราศวันทรี)

๓.๒ การสร้างภาพพจน์ คือการพรรณนาและการบรรยายที่แจ่มแจ้งชัดเจนจนสามารถแลเห็นภาพตามที่พรรณนาหรือบรรยายนั้นได้ (ภาพพจน์ = พจน์ ที่ทำให้เห็นภาพ) ภาพพจน์อาจเกิดขึ้นได้โดย

๓.๒.๑ การพรรณนาอย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้โดยการใช้คำง่าย ๆ ตัวอย่างเช่น

๑ เจ้ารังกน้อยนอนนิ่งบนเตียงต่ำ
กมขำงามแฉล้มแจ่มใส
ควกางบางนอนอ่อนละไม
รอยไรเรียบรับประดับ

ผมเปลี่ยเปลี่ยประลงจนบ่า
จนปลายเกศาคุสมศรี
ทันอนน้อยน่านอนอ่อนคิ
มีหมอนข้างคู่ประเคียงคอง

(ขุนช้างขุนแผน)

๓.๒.๒ การพรรณนาอย่างองค์ความ ทั้งนี้โดยการใช้คำซึ่ง
องค์ความนี้จะเข้าใจความหมายได้ชัดเจน เช่น กล่าวถึงระเด่นลิ้นไควว่า “นุ่ง
กางเกงเข็มหลองลงกรณ” องค์ความว่ากางเกงเข็มหลองคือกางเกงที่ปะขนเข้า
แล้วเข้าเล่าจนเข็มหลองตะเข็บ ไม่ทราบว่าเป็นอันไหนเป็นอันไหน เช่นนี้จึงจะเห็น
ภาพนั้นได้

๓.๒.๓ การบรรยายให้เห็นนาฏการ คือเห็นความเคลื่อนไหว
ไปตามบทบาท ยกตัวอย่างเช่น พระรามเมื่อเห็นนางเบญจกายที่แปลงเป็นสีดา
ลอยคาน้ำมาที่เกิดอารมณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปเป็นระยะ ๆ ทำให้เห็นนาฏการ
ดังนี้

๑ เกิดฤาจะร้อรบ	ครลบวิ่งเข้าชิงแค้น
พันเสี้ยให้นับแสน	ให้เคียรชาดลงคานดิน
๑ พระดาลเคียดแล้วคืบคืบ	กลัวเทพไทจะคืบดิน
โดนหนอพระยุพิน	ยุพาทจะคืบเป็น

(ภาพยนตร์นางลอย)

๓.๒.๔ การบรรยายหรือพรรณนาที่ทำให้เกิดความหยั่งเห็น คือ
เห็นได้ด้วยความรู้สึก มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงธรรมชาติจิตใจของ
มนุษย์ เช่นการกล่าวถึงคนที่ทะนงในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ว่า

๑ นพคุณใส่เบ้าสุบ	แสนที่
ก้อนเหล็กกลมวันดี	ไปม้วย
บ่เจ็บเท่าชูลี	สักหยาด
เจ็บแต่ท่านเทียบด้วย	กล้าน้อยแก้วคำ
	(โลกงโลกนิตี)

๓.๓ การเสนอความคิด, ความคิดหรือทัศนคติที่ปรากฏในบทร้อยกรองนั้น ถ้าหากเป็นความคิดที่แยกกาย แปลกใหม่หรือแสดงภูมิปัญญาอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วก็นับว่าช่วยให้ร้อยกรองเกิดความงามขึ้นได้ ซึ่งถือว่าเป็นความงามของร้อยกรองในแง่ความคิด ขอให้พิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้

- อนิจจาเมฆคล้าคำแท้แท้

อุดสำห้แรขอบน้ำเงินเปลลิดเพลนได้

อันคนเราถึงเสรำโศกเพียงไร

ก็เบาใจเมื่อเขารู้เท่าทุกซ์

(แม้เมฆคำยังแรขอบน้ำเงิน ของ “ คุรุเทพ ”)

- โลกนี้มีอยู่ด้วย

มณี เคี้ยวนา

ทราขและสิ่งอื่นมี

ส่วนสร้าง

ปวงธาตุค่ากลางดี

คุลยภาพ

ภาคจักรพาดมวิวัช

เพราะน้ำแรงไหนด

(โลก ของ อังคาร กัลยาณพงศ์)

๓.๔ การสะท้อนความรู้สึกและการสร้างบรรยากาศ ความธรรมดา ผู้แต่งบทร้อยกรองย่อมมีความรู้สึกสะท้อนใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าหากเขาสามารถสะท้อนความรู้สึกอันนั้นออกมา และรักษาความสะท้อนใจไว้ในรูป

ของร้อยกรองได้ ก็ต้องนับว่าร้อยกรองบทนั้นมีความงาม ในทำนองเดียวกัน ถ้าผู้แต่งสามารถสร้างอารมณ์แวดล้อมจิตใจผู้อ่านให้รู้สึกประทับใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สดชื่น ชื่นชม เสรี จำ ฯลฯ ทั้งนี้โดยมิได้กล่าวออกมาตรงๆ แล้วก็นับว่าร้อยกรองบทนั้นมี ความงาม ในด้านการ สร้างบรรยากาศ ด้วยเช่นกัน ขอให้ลองสังเกตว่าตนเองมีความรู้สึกอย่างไรเมื่ออ่านร้อยกรองบทนี้

๑ รถออกจากบางเขนเป็นขบวนสาม

คนอ้างว้างอยู่ที่ใดก็ใจเหงา
ใครบางคนมีเพื่อนเป็นเหมือนเงา
กुकนเสรีแสวงชนทุกคืนวัน
ชอบผู้ใดเขาบ้างอย่างอาภัพ
ชื่นชมเขาลับลับเมื่อหลับฝัน
ค้นสู่โลกความจริงทุกสิ่งนั้น
ล้วนบีบคั้นหัวใจอยู่ในทรง
ได้แต่มองมองจ้องเล็กน้อย
แล้วก็คอยทำท่าเหมือนว่าหวง
ขอให้หนุ่มที่ไหนพาไปควง
คอยเลิกหวังเธอไปได้สักคน

(ลูกทุ่งไปสุรินทร์ ของ ดิพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ)

ในปัจจุบัน ความงามของร้อยกรองย้ำความสำคัญของความคิด ความรู้สึก สะท้อนใจที่ผู้แต่งมีเจตนาสื่อสารไปยังผู้อ่านประการหนึ่ง และย้ำวิธีเสนอหรือวิธีถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกหรือทัศนคติต่างๆ นั้นอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้แตกต่างไปจากอดีต คือก่อนที่จะได้รับอิทธิพลตะวันตก ซึ่งมักจะเน้นเนื้อเรื่อง กวีไรหาร เสียงและลีลาจังหวะมากกว่า